

Turinys

- 7 Padėka
- 8 Kontekstinio ugdymo sistema
- 10 Pagrindiniai kontekstinio ugdymo principai
- 16 Amžiaus tarpinių ypatumai

29 Aš pats

- 31 Apie mane
- 39 Mano jausmai (emocijos)
- 42 Mano pojūčiai

53 Mano šeima

- 55 Giminės medis
- 57 Šeimos portretas
- 60 Šeima aplink mane

73 Paukščiai

- 75 Paukščių gyvenimas
- 79 Kur paukščiai gyvena

87 Medžiai

- 89 Ką žinau apie medžius?
- 92 Medžiai ir metų laikai
- 95 Pagaminkime iš medžio!

101 Ruduo

- 103 Pokyčiai namie ir gamtoje
- 106 Vorai ir voratinkliai

113 Vaisiai ir daržovės

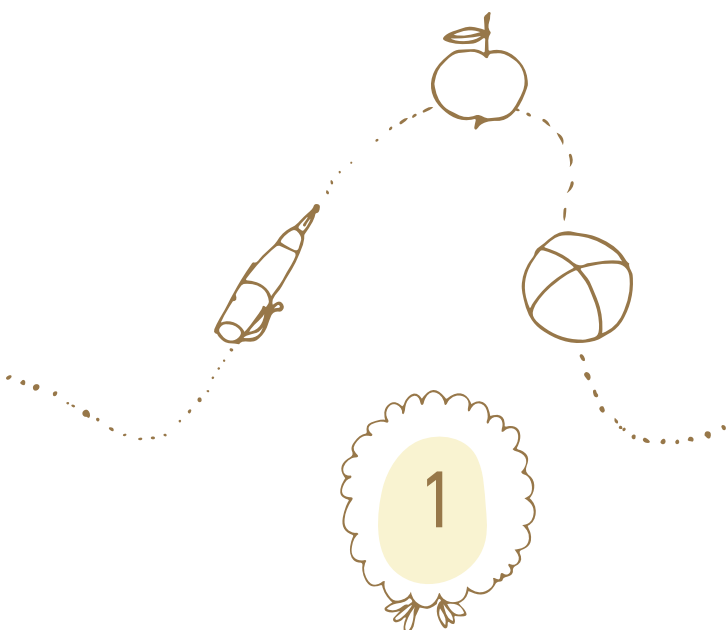
- 115 Ką valgome?
- 121 Vitaminų pasaulis
- 123 Minkšti ir kieti vaisiai

129 Rudens šventės

- 131 Lietuvos šventės ir tradicijos
- 138 Pasaulio šventės ir tradicijos

Pagrindiniai kontekstinio ugdymo principai

Planavimas įvertinus vaiko aplinkos kontekstą

Planuojama pasitelkiant darbo įvairiose grupėse metodus. Atsižvelgiant į ugdymo turinį ir moksleivių poreikius, planuojamos individualios veiklos, darbas mažose grupėse ir su visa klase. Mokytoja(s) planuoja klausimus, į kuriuos jis su klase ieškos atsakymų, ieško būdų, kaip sužinoti, ką mokiniai jau žino / geba, o ko reikės pasiekti, apgalvoja kiekvieną veiklą, savaitės eksperimentą, planšetės aplikaciją ar skaitomą knygą. Kodėl? Nes kai nežinai, kur eini, nesvarbu, kuriuo keliu eiti.

Planuoja visi su vaiku dirbantys mokytojai, kad būtų atsižvelgiama į sociokultūrinį, biologinį, emocinį, edukacinį vaiko ir grupės kontekstą. Sėkmingas planas atspindi konkrečios vaikų grupės poreikius, tad net tos pačios temos planas kiekvienoje klasėje gali gerokai skirtis. Mokytoja(s) supranta, kad konkrečioje klasėje vieno smulkesnio aspekto aiškinimasis gali tapti gija, akcentuojama per visą temą, o kitoje klasėje, dirbančioje pagal kontekstinio ugdymo programą, bus pasirinktas kitas tos pačios temos aspektas.

Kontekstinis planas atsižvelgia į grupės poreikius, tad negali būti vieno rekomenduojamo plano, nes vaikų gebėjimai neriboti. **Kontekstinio ugdymo sistemoje planas sudaromas ne siekiant išeiti programą ir / arba gauti gerą pažymį, o norint, kad vaikas nuolat tobulėtų ir pranoktų save.**

Diferenciacija būtina, nes vaikai turi skirtingus poreikius, kitokia jų namų aplinka, nevienodi interesai ir gebėjimai.

Personalizacija per diferenciaciją

Diferenciacija yra vienas kertinių kontekstinio ugdymo sistemos principų, tai kasdien vykstančio ugdymo(si) proceso dalis. **Diferenciacija – ugdymo metodas, skirtas moksleivių grupėms, ir ugdymo(si) proceso pritaikymas atsižvelgiant į klasėje esančių vaikų poreikius.**

Diferenciacijos šerdis – lanksčios grupės ir tinkamai paruoštas veiklų planas. Tarkim, visi vaikai perskaito tą patį knygos skyrių, tik viena grupė rašo atpasakojimą, kita paruošia projektą / pristatymą, o trečia iliustruoja.

Diferenciacija būtina, nes vaikai turi skirtingus poreikius, kitokia jų namų aplinka, nevienodi interesai ir gebėjimai. Šie skirtumai daro didelę įtaką ugdymo(si) procesui, ir tai ignoruoti XXI a., kai technologijos leidžia įvairiai planuoti veiklas, būtų neetiška.

Kartais diferenciacijos dalimi tampa ugdymo individualizavimas, kai susitelkiama į individualius arba specialiuosius mokinio poreikius, kai pedagogas dar glaudžiau bendrauja ir bendradarbiauja su tėvais ir kitais su vaiku dirbančiais specialistais.

Kontekstinio ugdymo sistemoje vadovaujames inkluzijos principu, o specialiųjų poreikių vaikai vertinami kaip neatskiriama sistemos dalis.

Apskritai visus sistemos dalyvius vertiname per jų kontekstų prizmę ir suprantame, kad kiekvienas turi specialiųjų poreikių – tik vienus įgyvendinti yra lengviau, kitus – sunkiau, kai reikia daugiau profesionalų, laiko ir pastangų, svarbiausia, kad visi dalyviai būtų visaverčiai.

Puikus konteksto išmanymas leidžia sėkmingai taikyti diferenciacijos metodą.

Mokytojas orientuotas padėti vaikui

Mokytoja(s) turi suprasti, kad ugdymo(si) proceso sėkmė priklauso ne tik nuo vaiko gebėjimo prisiimti atsakomybę už savo ugdymosi procesą, bet ir nuo pedagogo gebėjimo prisiimti atsakomybę už ugdymo procesą ir ypač jo planavimą.

Pedagogas šios atsakomybės negali permesti tėvams ir juo labiau vaikui. Dėl to **mokytojas turi nuolat tobulėti**, lengvai prisitaikyti prie konkretaus laiko ir individualių vaikų poreikių. Jis, kaip niekas kitas, turi geriausiai jausti ir suprasti kontekstą, į jį įsigilinti. Kiekvieno vaiko kontekstas daugialypis: tai socioekonominis, kultūrinis, biologinis, edukacinis, šeimos tarpusavio santykių kontekstas ir kt. Tik įsigilinęs į šį daugialypį, glaudžiai su ugdymo(si) procesu susijusį kontekstą, mokytoja(s) galės prisiimti už vaiką atsakomybės dalį ir sėkmingai įgyvendinti užsibrėžtus tikslus.

Kai viskas kruopščiai suplanuota, reikia įsisąmoninti, kad plano lankstumas, gebėjimas jį pritaikyti konkrečiai vaikų grupei konkrečią dieną ir net atsisakyti tam tikrų jo dalių, jei matome, kad to reikalauja ugdymo(si) procesas, yra gyvybiškai būtinas.

Dažnai pedagogai ir tėvai būna nelankstūs, laikosi įsikibę savo planų, nepritaiko jų, neatsižvelgia į vaikų poreikius konkrečią dieną, neskiria laiko laisvam žaidimui ar per daug kišasi į žaidimo procesą. **Būtina planuoti atsižvelgiant į vaiko aplinkos kontekstą ir užtikrinti, kad ugdymo(si) proceso centre liktų vaikas, o ne programos įgyvendinimas.**

Kontekstinio ugdymo sistemoje planas sudaromas ne siekiant išeiti programą ir / arba gauti gerą pažymį, o norint, kad vaikas nuolat tobulėtų ir pranoktų save.

Mano pojūčiai

Nors didžiąją dalį informacijos iš aplinkos žmogus gauna per regą, ugdant priešmokyklinukus itin gerai gali praversti klausa, tiksliau – per klausą vaiką pasiekianti muzika. Ankstyvas muzikos mokymas nulemia geresnį vaiko vystymąsi įvairiose srityse – lavėja klausos ir vizualinė (regimoji) atmintis, verbaliniai (kalbiniai) gebėjimai, mąstymo ir emocinis funkcionavimas, o tai nulemia ir geresnius mokymosi pasiekimus. Ne tik mokytis, bet ir klausytis muzikos vaikams be galo naudinga. Darželyje muzika gali būti pasitelkiama, kai reikia padėti vaikams nusiraminti, susikaupti pereinant prie kitos veiklos, koncentruoti dėmesį. Kadangi muzika veikia ir širdies ritmą bei raumenų įtampą, gali padėti atsipalaiduoti kūnui. Muzikos klausymas taip pat moko vaiką pažinti savo ir kito emocijas, įsiklausyti, įsijausti, taigi netiesiogiai lavinamas ir vaiko empatijos pojūtis. Kalbėdami apie pojūčius galite aptarti labai daug svarbių temų.

Pojūčių plakatai

Jums reikės:

- Didelių popieriaus lapų
- Piešimo ir rašymo priemonių
- Senų žurnalų
- Žirklių
- Pieštukinių klijų

Ant penkių didelių popieriaus lapų užrašykite: MANO AKYTĖS MATO, MANO AUSYTĖS GIRDI, MANO NOSYTĖ UŽUODŽIA, MANO BURNYTĖ RAGAUJA, MANO RANKYTĖS LIEČIA. Tegul vaikas karko iš senų žurnalų paveikslėlius ir ant lapų klijuoja tas iškarpas, kurios susijusios su vienu ar kitu pojūčiu. Pavyzdžiui, lape su užrašu MANO AKYTĖS MATO bus įdomu surasti mėlynas, melšvas, rudas, pilkas, žalsvas akytes ir paaiškinti, kad regėjimas visiškai nesusijęs su akių spalva.

Lape MANO AUSYTĖS GIRDI galima klijuoti mašinos (girdžiu, kaip važiuoja), kompaktinių plokštelių grotuvo (girdžiu muziką), lietaus (girdžiu krintant lašus, šniokščiant) ir panašius paveikslėlius. Būtų geriausia, jei kalbėtumėte tik apie vieną pojūtį per dieną – nuo pirmadienio iki penktadienio aptarsite visus, o savaitgalį jau galėsite išsikepti pyragą ir pasidžiaugti visais savo pojūčiais!

Liečiu

Ką gali mano rankytės?

Pasikalbėkite apie tai, ką galima daryti rankytėmis: statyti, groti, lipdyti, žaisti, pakelti, glostyti, kutenti ir... stipriai apkabinti.

Šiurkštūs skaičiai

Jums reikės:

- Švitrinio popieriaus
- Klijų
- Žirklių

Iš švitrinio popieriaus iškirpkite skaičius. Tegul vaikas užsimerkia ir atpažįsta juos liesdamas.

Nepamirškite, kad vaikas mokosi per pojūčius, tad tokios užduotys yra svarbios ir turi sudaryti didelę dalį jūsų planuojamų užduočių.

Iš švitrinio popieriaus galite daryti skaičius, raides, geometrisines figūras.

Pavyzdžiui, aš, kai dirbau su ikimokyklinukais, buvau pasidariusi „Šešėlių“ žaidimą, kuris labai patiko vaikams: jeigu kalbėdavau apie miško gyvūnus, iš įvairių žurnalų iškirpdavau jų nuotraukų. Tada iš švitrinio popieriaus iškirpdavau tokių pačių kontūrų – kaip vienas ar kitas miško gyvūnas – formas. Ant stalo išdėliodavau miško gyvūnų nuotraukas, o „šešėlius“ iš švitrinio popieriaus sudėdavau į maišelį. Vaikas kišdavo ranką į maišelį ir ieškodavo, pavyzdžiui, meškos, kiškio, lapės ir pan. Radęs uždėdavo ant atitinkamo paveikslėlio.

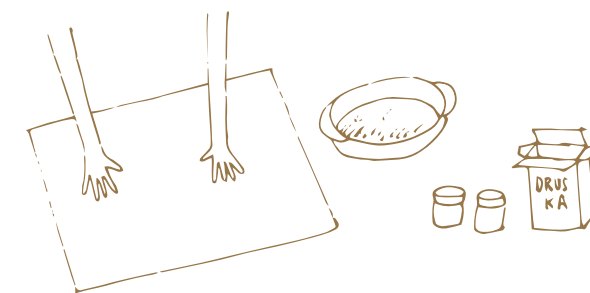

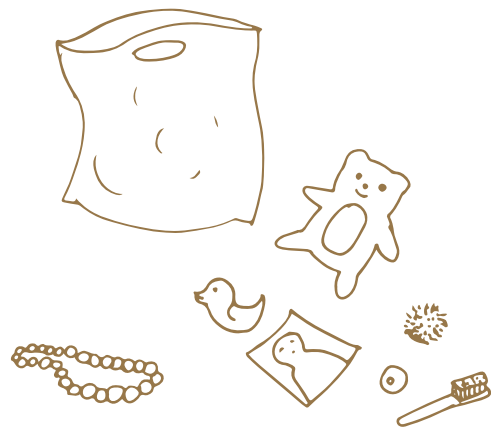
Piešiu pirštukais

Jums reikės:

- Pirštais piešti skirtų dažų
- Smėlio
- Druskos

Į dažus, skirtus piešti pirštais, įpilkite smėlio arba druskos ir leiskite vaikui piešti. Tegul jis pajunta dažus ir smėlio ar druskos grūdėlius juose. Gal jūsų vaikas dar nežino, kodėl rodomasis pirštas vadinamas smaližiumi? Išbandykite, kuriuo pirštuku lengviausia iš stiklainio kabinti uogienę.

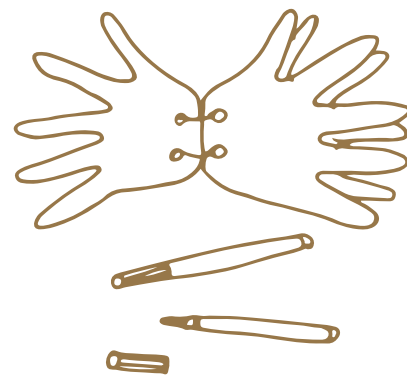

Lytėjimo knygelė

Jums reikės:

- Popieriaus lapo
- Spalvotų pieštukų
- Žirklių
- Dažų

Keletą kartų apibrėžkite ant popieriaus vaiko delniuką. Iškirpkite visus apibrėžtus delniukus. Paprašykite, kad ant kiekvieno delniuko vaikas nupieštų tai, ką jam patinka liesti. Ant pirštų galiukų, pamirkęs pirštukus į guašą, tegul padaro savo pirštukų atspaudus. Baigtus delniukus galite susegti į knygelę, kurią vaikas galės jums „paskaityti“ prieš miegą, arba šiais delniukais apklijuokite anksčiau padarytą plakata MANO RANKYTĖS LIEČIA.

Girdžiu Vandens muzika

Kurį laiką neišmeskite stiklinių indų. Pasistenkite sukaupti kuo įvairesnių. Kai surinksite bent jau kokių penkių „kolekciją“, į stiklainius pripilkite vandens. (Jeigu turite vienodus stiklainius, pilkite nevienodą kiekį vandens.) Šaukštu švelniai barškindami į stiklainių kraštą, išgaukite pačių įvairiausių garsų. Pabandykite sukurti melodiją. Vaikams ypač įdomu stebėti, kaip kinta garsas įpylus daugiau vandens arba dalį jo nupylus. Leiskite jiems eksperimentuoti.

Kas maišelyje gyvena?

Jums reikės:

- Nepermatomo maišelio
- Įvairių žaislų, nepavojingų daiktų

Į maišelį pridėkite įvairių daiktų: minkštą žaisliuką, šiurkštų šepetėlį, slidžią nuotrauką, švelnų rankšluostėlį ir pan. Tegul vaikas kiša ranką į maišelį ir spėja, ką palietė. Paprašykite, kad apibūdintų liečiamą daiktą. Puikiai žinoma, kad kuo daugiau vaikas kalba, tuo labiau plečiasi jo žodynas. Kuo turtingesnis vaiko žodynas, tuo lengviau jam pradėjus skaityti. Jeigu pradėjęs skaityti vaikas daug ką supranta, jis jaučiasi motyvuotas. Jeigu vaikas jaučiasi motyvuotas, jis skaito dar daugiau, o to pasekmė – geresni rezultatai. Tad mokykite vaikus kuo daugiau įvairesnių žodžių! Nebijokite sinonimų, įdomesnių žodžių. Apskritai rekomenduočiau visiems pedagogams ir tėvams drąsiai naudoti internetinį sinonimų žodyną sinonimai.lt. Taip ne tik plėsis vaiko žodynas, bet, tikrai, turtės ir suaugusiųjų gimtoji kalba!

Kalbantys varpeliai

Jums reikės:

- Virvės
- Varpelių
- Minkšto kamuoliuko ar žaisliuko

Ant virvutės pririškite daug varpelių. Vieną virvutės galą pritaisykite prie vienos kėdės, kitą – prie kitos. Tegul vaikas meta minkštą žaisliuką ar kamuoliuką ir stengiasi „prakalbinti“ varpelius.

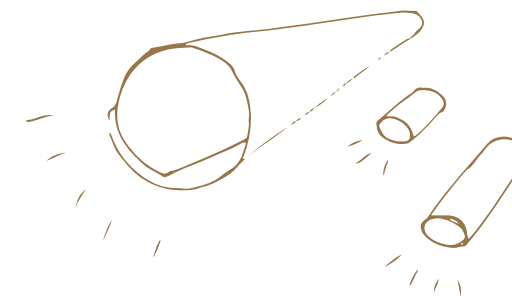
Kiščio ausys

Užriškite vaikui akis (arba pasiūlykite nususukti, jei jam neįjauku būti užrištomis akimis) ir paprašykite įsiklausyti ir pakartoti tai, ką jam pakuždėsime. Tada pašnibždomis pasakykite kokį žodį, o vaikas tegul jį garsiai atkartoja. Šis žaidimas moko susikaupti, klausytis, be to, taip galėsite patikrinti, ar vaikas gerai girdi.

Mano namuose nebūna tylu

Padarykite namuose girdimų garsų (lojančio šuns, bėgančio vandens, uždaromų durų, žingsnių, virdulyje kunkuliuojančio vandens ir pan.) įrašų. Tegul vaikas klausosi ir bando spėti, ką girdi.

Pučiu ragą

Jums reikės:

- Tualetinio popieriaus ritinėlių arba spalvoto kartono
- Spalvoto popieriaus
- Klijų

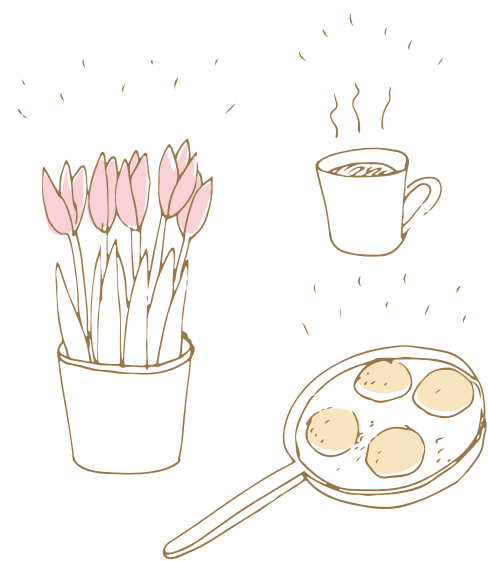
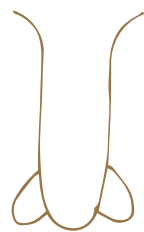
Prisiminkite, kokių yra pučiamųjų muzikos instrumentų. Padarykite savo muzikos instrumentą – „ragą“. Nuo tualetinio popieriaus likusį kartono ritinėlių apklijuokite spalvotu popieriumi, lipdukais. Štai ir jūsų „ragas“. Galite susukti „ragą“ ir iš spalvoto kartono. Iš kurio instrumento sklindantis garsas yra stipresnis?

Uostau Kvapi vatyte

Jums reikės:

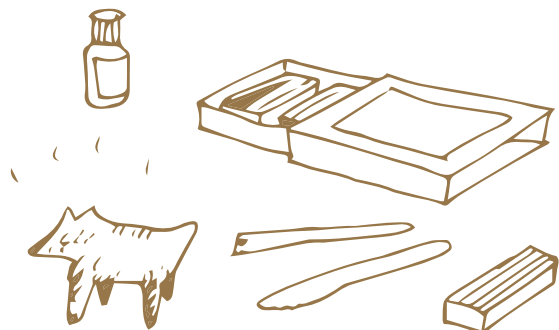
- Vatos
- Įvairių kvapų
- Sandariai uždaromų dėžučių

Ant vatos gumulėlių užpurškite ar užlašinkite įvairių kvapų (kvepalų, tualetinio gaiviklio, eterinio aliejaus, nagų lako valiklio ir pan.) ir sudėkite juos į sandariai uždaromus indelius (puikiai tiks fotojuostelių dėžutės arba stiklainiukai nuo vaikiško maistelio). Atidarykite juos paeiliui ir duokite vaikui pauostyti. Tegul jis pasako, koks kvapas patinka, o koks – ne. Paskui tegul bando atspėti, koks tai kvapas. Jei vaikas mažesnis, ant stalo sudėkite ir tuos daiktus, kurių kvapą užuos indeliuose.

Ką išduoda nosytė?

Apeikite su vaiku namus ir paprašykite, kad jis apibūdintų, kokias paslaptis jam „išdavė“ jo nosytė. Paskui kartu pagalvokite, ką dar ji gali „papasakoti“: kad mama ar tėtė kepa pyragą, kad reikia išsimaudyti, kad kaimynė čirškina blynus, kad už lango pliaupia lietus ir žydi gėlės. Aptarkite, kokie kvapai mus džiugina pavasarį, vasarą, rudenį ir žiemą. Ar galima užuosti kaimą, miestą? O kada nieko neužuodžiame? Pakalbėkite su vaiku ir apie tai, koks būtų gyvenimas, jei negalėtų nieko užuosti.

Kvepiantis plastilinas

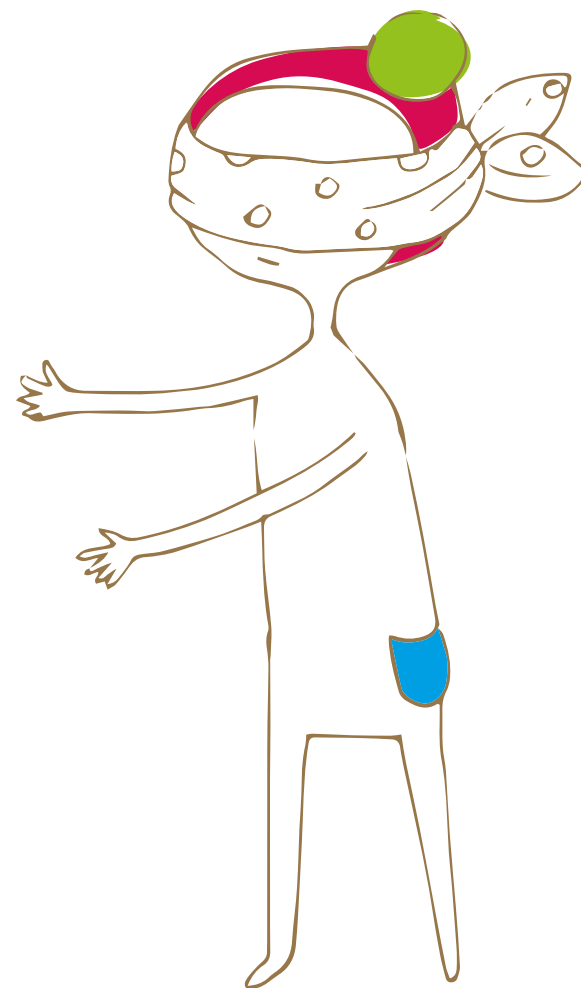
Jums reikės:

- Plastilino
- Eterinio aliejaus

Į plastiliną įlašinkite eterinio aliejaus ir lipdykite. Galite lipdyti vaiko mėgstamus gyvūnėlius, gėles. Leiskite jam rinktis – tegul „atranda“ save, stengiasi suprasti, kas jam patinka.

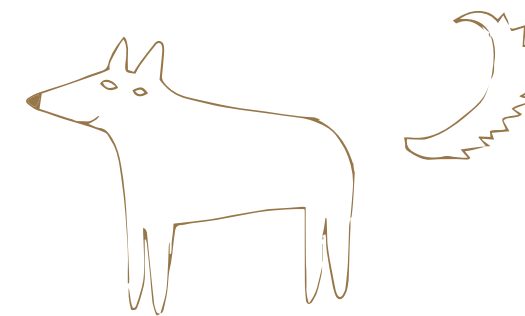
Matau Ką mato akytės?

Paklauskite vaiko, ką jis mato čia pat (lapus, vabaliukus), o ką tolumoje (žvaigždes, saulę). Aptarkite, kokios formos, spalvos yra tie daiktai, kuriuos jis mato. Pasakykite vaikui, kad yra žmonių, kurie nemato. Tegul pabando pereiti kambarį užrištomis akimis. Su vaikų grupe galite pažaisti „Aklą vištą“. Aptarkite, kaip jaučiasi žmogus, kai nieko nemato. Pakalbėkite apie akliųjų raštą – Brailio raštą. Iš anksto išsaugokite, pavyzdžiui, dėžutes nuo vaistų, ant kurių yra užrašytas vaisto pavadinimas Brailio raštu. Tegul vaikai užsimerkia ir pirštu-kais vedžioja šį raštą.

Aš matau...

Susitarkite, kad žaisdami šį žaidimą užduosite atspėti tik tai, kas yra kambaryje ir kas aiškiai matyti. Tada sakykite, pavyzdžiui: „Aš matau nežinia ką raudonos spalvos.“ Vaikas turi rasti kambaryje esantį raudoną ar bent kiek raudonos spalvos turintį daiktą ir spėti. Jei neatspėja, ieško tol, kol randa. Stenkitės ugdyti vaiko pastabumą, kad jis prisimintų ir išminktų kuo daugiau spalvų pavadinimų.

Prisisek uodegą

Jums reikės:

- Didelio popieriaus lapo
- Piešimo priemonių
- Lipnios juostos
- Klijų

Ant didelio popieriaus lapo nupieškite kokį nors uodeguotą gyvūną (tik nepieškite uodegos!) ir priklijuokite piešinį ant sienos ar durų. Tada nupieškite ir iškirpkite uodegą. Tegul vaikas užsimerkia ir bando prilipinti uodegą reikiamoje vietoje.